



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Olsztynie

LOL.411.4.6.2023

Daria Drapała  
Prezes Zarządu  
„Sanitas” spółka z o.o. w Pozezdrzu  
ul. 1 Maja 1c, 11-610 Pozezdrze

# WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

D/23/510 - Wykonywanie obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI  
Delegatura w Olsztynie  
ul. Artyleryjska 3e, 10-165 Olsztyn  
T +48 89 678 82 00, F +48 89 678 82 30  
lol@nik.gov.pl

## I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	„Sanitas” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Pozezdrzu <sup>1</sup> , ul. 1 Maja 1c, 11-610 Pozezdrze (dalej: Przychodnia, POZ, Sanitas, Spółka).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Zarząd <sup>2</sup> w składzie: Daria Drapała – Prezes Zarządu Spółki (dalej: Prezes) i Piotr Łukasz Drapała – Wiceprezes Zarządu Spółki.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none"><li>1. Działania jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowanie w sytuacji uchylania się od niego.</li><li>2. Działania oświatowo-zdrowotne jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży.</li></ol>
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2023 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych zarówno przed tym okresem jak i po nim, jeżeli miały wpływ na działalność jednostki w zakresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy w związku z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli <sup>3</sup> .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none"><li>1. Henryk Dykty, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/155/2023 z 27 listopada 2023 r.</li><li>2. Andrzej Sibierski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/16/2024 z 15 stycznia 2024 r.</li></ol> <p style="text-align: right;">(akta kontroli str. 1-4)</p>

## II. Ocena ogólna<sup>4</sup> kontrolowanej działalności

### OCENA OGÓLNA

W latach 2021-2023 w Przychodni udzielano obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży zgodnie z ustawą z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi<sup>5</sup>, rozporządzeniami Ministra Zdrowia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych z 18 sierpnia 2011 r.<sup>6</sup> i 27 września 2023 r.<sup>7</sup> oraz wewnętrzną procedurą. Szczepienia zostały wykonane zgodnie z kalendarzem szczepień, przez personel uprawniony do ich przeprowadzenia oraz poprzedzone badaniami kwalifikacyjnymi przeprowadzonymi przez lekarza. W przypadkach uchylania się od tego obowiązku podejmowano prawidłowe działania zmierzające do jego realizacji.

Dokumentację dotyczącą udzielanych obowiązkowych szczepień ochronnych prowadzono przeważnie zgodnie z wymogami powyższych rozporządzeń. Kontrola NIK wykazała, że w siedmiu przypadkach (6,4% badanej próby) w kartach uodpornienia stosowano otrzymane od producentów naklejki z nazwami i numerami serii szczepionek, zamiast dokonywania w tych kartach czytelnych odręcznych

<sup>1</sup> Do 26 września 2023 r. Przychodnia działała jako: Sanitas Daria Drapała Spółka Komandytowo-Akcyjna w Pozezdrzu.

<sup>2</sup> Do reprezentowania spółki uprawniony jest prezes zarządu i wiceprezes zarządu samodzielnie.

<sup>3</sup> Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

<sup>4</sup> Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu zastosowano ocenę opisową.

<sup>5</sup> Dz. U. 2023 r. poz. 1284, dalej: ustawa o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń.

<sup>6</sup> Dz. U. z 2022 r. poz. 2172, ze zm., dalej: rozporządzenie z 18 sierpnia 2011 r.

<sup>7</sup> Dz. U. poz. 2077, dalej: rozporządzenie z 27 września 2023 r.

wpisów, do czego obligowały przepisy ówczesnie obowiązującego rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r.

Przychodnia sporządzała wymagane ww. rozporządzeniem sprawozdania kwartalne z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych i sprawozdania roczne MZ-54. Dane dotyczące liczby kart uodpornienia oraz osób uchylających się od szczepień obowiązkowych zawarte w tych sprawozdaniach były spójne i zgodne z prowadzoną dokumentacją. W toku kontroli stwierdzono jednak, że niektóre sprawozdania nie zawierały dat ich sporządzenia, a część sprawozdań kwartalnych (16 spośród 24) została przekazana przez Przychodnię do Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Węgorzewie (dalej: PSSE) w sposób niezgodny z rozporządzeniem z 18 sierpnia 2011 r.

W Przychodni prowadzono działania oświatowo-zdrowotne mające na celu promocję obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży. Ich skuteczność potwierdziły badania ankietowe, które wykazały m.in., że głównymi źródłami wiedzy dla rodziców pacjentów o szczepieniach obowiązkowych, były informacje uzyskane od lekarza rodzinnego i pielęgniarek oraz materiały informacyjne dostępne w Przychodni.

### **III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe<sup>8</sup> kontrolowanej działalności**

OBSZAR

#### **1. Działania jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowanie w sytuacji uchylania się od niego**

Opis stanu faktycznego

1.1. Przychodnia, z racji niedużej liczby dzieci i młodzieży objętych szczepieniami obowiązkowymi w latach 2021-2023 (odpowiednio 140, 130 i 80), zarówno przed kwietniem 2022 r., gdy prowadziła tylko papierową dokumentację medyczną dotyczącą szczepień, jak i po tym okresie, gdy równolegle ewidencjonowała to w systemie Elektroniczna Dokumentacja Medyczna w ramach programu drEryk (dalej: EDM), miała pełną wiedzę co do liczby dzieci objętych szczepieniami czy zaopatrzeniem w szczepionki.<sup>9</sup>

W związku z wprowadzonym EDM, POZ nie prowadził odrębnych papierowych wykazów osób objętych szczepieniami. W systemie EDM prowadzono m.in. zlecenia lekarza o dokonywanych szczepieniach do pielęgniarki gabinetu zabiegowego, karty wizyt, zaświadczenia o wykonywanych szczepieniach oraz potwierdzenie realizacji zleceń. Dokumentacja medyczna w wersji elektronicznej jak i papierowej zawierała wszystkie wymagane dane przy wykonywaniu szczepień obowiązkowych i zalecanych. Program drEryk raportował dane do Systemu P1 (Elektroniczna Platforma Gromadzenia, Analizy i Udostępnienia Zasobów Cyfrowych o Zdarzeniach Medycznych), o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 28 kwietnia 2011 r. o systemie informacji w ochronie zdrowia<sup>10</sup>.

(akta kontroli str. 5-11)

Przychodnia posiadała wprowadzoną 19 września 2022 r. procedurę wykonywania szczepień ochronnych, obejmującą m.in. przygotowanie do zabiegu, podawanie kilku szczepionek podczas wizyty i prowadzenia dokumentacji. W procedurze tej nie

<sup>8</sup> Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

<sup>9</sup> Potwierdziły to, opisane w dalszej części wystąpienia, przeprowadzone przez kontrolera NIK badania dokumentacji medycznej i sprawozdań sporządzonych przez Przychodnię.

<sup>10</sup> Dz. U. z 2023 r. poz. 2465.

określono osób odpowiedzialnych za: organizację i koordynację szczepień, ustalanie ich terminów i powiadamianie rodziców oraz postępowania w przypadkach uchylania się od szczepień obowiązkowych.

Jak wynikało z wyjaśnień Prezes, wprowadzona na wniosek PSSE procedura wykonywania szczepień, była przez nią oceniona jako prawidłowa, dlatego pozostawała w takim układzie. Przychodnia podjęła działania celem wprowadzenia w procedurze brakujących zapisów.

Z powyższej procedury, regulaminu organizacyjnego POZ, a także z ustalonych w umowach o pracę zadań dla pielęgniarek oraz wyjaśnień Prezes wynikało, że:

- nadzór nad świadczeniami udzielanymi w Przychodni, w tym nad wykonywaniem szczepień ochronnych sprawował zarząd Spółki,
- planowaniem szczepień, we współpracy z lekarzem, zajmowała się jedna z pielęgniarek; po otrzymaniu ze szpitala karty uodpornienia każde dziecko miało przygotowany indywidualny kalendarz szczepień na podstawie PSO na dany rok; terminy szczepień w poszczególnych miesiącach, po ich konsultacjach z rodzicami/opiekunami, wpisywane były ołówkiem w karcie uodpornień (w rubryce kolejnego szczepienia) i dodatkowo w terminarzu wizyt w programie EDM; podobnie było z dziećmi starszymi, u których na bieżąco monitorowano książeczki zdrowia i karty uodpornień; na początku każdego roku wszystkie karty dzieci podlegające zaszczepieniu, segregowano na poszczególne miesiące; na początku każdego miesiąca przygotowywano karty dzieci do zaszczepienia w bieżącym miesiącu; listy dzieci i młodzieży (w 6 roku życia, w 14 i 19) do zaszczepienia w danym roku tworzone na podstawie terminarza szczepień ochronnych otrzymywanego z Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Olsztynie; tak prowadzona dokumentacja papierowa oraz elektroniczna zapewniała bieżący monitoring szczepień,
- powiadamianiem o szczepieniach (telefonicznie lub listownie) zajmowały się dwie pielęgniarki oraz sekretarka medyczna,
- na dzień przed szczepieniem wysyłane były wiadomości przypominające o szczepieniu,
- kwalifikacją dzieci do szczepień ochronnych, jak również informowaniem rodziców/opiekunów o obowiązkowych i zalecanych szczepieniach, zajmowała się lekarz,
- wypełnianiem dokumentacji zarówno papierowej jak i elektronicznej, zgodnie z rozporządzeniem z 18 sierpnia 2011 r. i 27 września 2023 r., dokonywały osoby wykonujące szczepienia we współpracy z lekarzem.

(akta kontroli str. 12-31,233-247)

Z danych<sup>11</sup> przedłożonych przez Przychodnię w zakresie dzieci i młodzieży podlegających obowiązkowi szczepień w poszczególnych latach objętych kontrolą wynikało, że:

- w 2021 r. – przypisanych do POZ było ogółem 140 dzieci, w tym 21 w wieku 0-1 lat, 24 – 2 lat, 21 – 6 lat, 27 – 10 lat, 28 – 14 lat i 19 – 19 lat, z których tylko jedno dziecko w ciągu 24 godzin po urodzeniu miało odroczone szczepienie przeciw gruźlicy (BCG) z powodu braku zgody rodzica; szczepienie przeciw BCG wykonano w 2022 r.; nie było odmów zaszczepienia dzieci i młodzieży,
- w 2022 r. – przypisanych było 130, tym odpowiednio: 12, 15, 21, 15, 35 i 32, z których 6 dzieci miało odroczone szczepienia, w tym: jedno dziecko w drugim

---

<sup>11</sup> Dane do jednego roku życia na podstawie posiadanych przez POZ kart uodpornienia na 31 grudnia 2023 r., zaś dane od 2 roku życia na podstawie sprawozdań kwartalnych i rocznych. POZ w przypadku przekazania karty uodpornienia do innej przychodni, nie wykonywał jej kserokopii.

miesiącu życia (pięć szczepień, odroczone z powodu infekcji górnych dróg oddechowych, zaszczepione w 2022 r.); trzech w drugim roku życia (łącznie osiem szczepień, dwoje odroczone z powodu infekcji górnych dróg oddechowych, jedno indywidualny kalendarz szczepień, wszystkie zaszczepione w 2022 r.); jeden w 14 roku życia i dwóch w 19 roku życia (złożone deklaracje w POZ, na stałe przebywali za granicą, brak było kontaktu i wiedzy na temat ich szczepień); nie było odmów zaszczepienia dzieci i młodzieży,

- w 2023 r. – 80 (8 w wieku 0-1, 7 – 2 lat, 13 – 6 lat, 25 – 14 lat i 27 – 19 lat), z których 6 dzieci miało odroczone szczepienia z powodu infekcji górnych dróg oddechowych, w tym: jedno w 5-6 miesiącu życia (cztery szczepienia, zaszczepione w 2023 r.), troje w 13-14 miesiącu życia (łącznie sześć szczepień, zaszczepione w 2023 r.) oraz dwoje w 16-18 miesiącu życia (łącznie 6 szczepień, zaszczepione w 2023 r.); matka jednego dziecka w wieku 6 lat nie wyraziła zgody na jego szczepienie.

(akta kontroli str. 32-38,111-130)

Z informacji uzyskanej w trakcie kontroli z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Narodowego Funduszu Zdrowia w Olsztynie wynikało, że według stanu na 13 grudnia 2023 r., w latach objętych kontrolą do Przychodni przypisana była następująca liczba dzieci i młodzieży objętych opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej: w 2021 r. – 183 (39 w wieku 0-1 lat, 19 – 2 lat, 31 – 6 lat, 28 – 10 lat, 33 – 14 lat i 33 – 19 lat), w 2022 r. – 130 (odpowiednio: 22, 23, 20, 18, 30 i 17), w 2023 r. – 136 (odpowiednio: 13, 16, 23, 20, 35 i 29).

(akta kontroli str. 39-40)

Analiza próby dokumentacji medycznej wszystkich 109 dzieci i młodzieży objętych szczepieniami w latach 2021-2023<sup>12</sup> w zakresie powiadamiania o obowiązku szczepień ochronnych oraz dokumentowania tych czynności wykazała m.in., że:

- wszystkie dzieci i młodzież objęta ww. próbą zostały w pełni zaszczepione przeciw chorobom ujętym w harmonogramie PSO na poszczególne lata,
- we wszystkich przypadkach telefonicznie powiadamiano rodziców lub opiekunów prawnych o szczepieniu<sup>13</sup>, a dzień przed szczepieniem, wysyłano przypominającą o tym fakcie wiadomość,
- we wszystkich zbadanych przypadkach sposób prowadzenia dokumentacji medycznej dotyczących szczepień umożliwiał zawiadomienie w odpowiednim terminie zobowiązanego do zaszczepienia (opisano powyżej),
- we wszystkich zbadanych przypadkach, informacje przekazane rodzicom/opiekunom dziecka o obowiązku poddania się obowiązkowym szczepieniom, jak również zalecanym, wpisywano do dokumentacji medycznej (historia choroby) poprzez przystawienie pieczątki o treści „poinformowano o szczepieniach obowiązkowych i zalecanych zgodnie z obowiązującym kalendarzem szczepień”,
- pozostałe wpisy w dokumentacji medycznej, dotyczące powiadamiania o obowiązku szczepień, były dokonane odręcznym, czytelnym pismem, w odpowiednich jej częściach,
- w badanej próbie nie wystąpiły przypadki, w których pomimo zawiadomienia o terminie szczepienia, pacjenci nie zostali zaszczepieni, gdyż nie zgłosili się z różnych przyczyn do POZ.

(akta kontroli str. 8-11,41-70,232-247)

<sup>12</sup> Z tego dokumentacja 19 osób w 2 roku życia zaszczepionych w 2021 r., 22 osoby w 6 roku życia zaszczepionych w 2022 r., 16 osób w 10 roku życia zaszczepionych w 2022 r., 25 osób w 14 roku życia zaszczepionych w 2023 r. oraz 27 osób w 19 roku życia zaszczepionych w 2023 r.

<sup>13</sup> Powiadomienia z telefonów stacjonarnych nieudokumentowane.

**1.2.** Analiza próby 109 osób<sup>14</sup>, w zakresie zgodności z obowiązującymi uregulowaniami wykonania obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży wykazała m.in., że:

- osoby te zostały zaszczepione zgodnie z kalendarzem szczepień i objęto je wszystkimi obowiązującymi szczepieniami,
- bezpośrednio przed zaszczepieniem dziecka dokonano badań kwalifikacyjnych przeprowadzonych przez lekarza, z zachowaniem zasad określonych w § 7 rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r. i w § 10 rozporządzenia z 27 września 2023 r.,
- czynności i ustalenia lekarza związane z dokonywaniem badań kwalifikacyjnych, stosownie do wymogu § 9 ust. 1 rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r. i § 12 ust. 1 rozporządzenia z 27 września 2023 r. zostały opisane w dokumentacji medycznej badanej osoby, zarówno papierowej (karty uodpornienia, karty zdrowia dziecka, historia choroby), jak i w systemie elektronicznym (zlecenie lekarza o dokonywanych szczepieniach do pielęgniarki gabinetu zabiegowego, kartę wizyty, zaświadczenie o wykonywanym szczepieniu oraz potwierdzenie realizacji zlecenia),
- nie wystąpiły przypadki kierowania dzieci i młodzieży, przez lekarza przeprowadzającego badania poprzedzające wykonanie szczepień, na konsultacje specjalistyczne,
- w 102 kartach uodpornienia, spośród 109 badanych, wpisy dotyczące rodzaju szczepionki, miejsca podania szczepionki, nazwy szczepionki i numeru serii szczepionki dokonywane były czytelnym ręcznym pismem; w pozostałych 7 kartach uodpornienia (6,4%) zamiast wpisu ręcznego nazwy i numeru serii podanej szczepionki, wykorzystano naklejki przekazane przez producentów szczepionki (opisano w sekcji stwierdzone nieprawidłowości),
- w 101 papierowych dokumentacjach medycznych, spośród 109 badanych, rodzaj i numer serii podanej szczepionki wpisano pismem ręcznym; w pozostałych 8 przypadkach (7,3%) badanej dokumentacji medycznej, do zapisu rodzaju i numeru serii podanej szczepionki, wykorzystano naklejki wykonane przez producenta szczepionek (opisano w sekcji stwierdzone nieprawidłowości),
- szczepienia zostały wykonane przez osoby wskazane w art. 17 ust. 6 ustawy, tj. pielęgniarki, które zgodnie z wymogiem § 6 ust. 1 rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r. i § 9 ust. 1 rozporządzenia z 27 września 2023 r. odbyły kursy specjalistyczne w zakresie szczepień ochronnych i uzyskały dokument potwierdzający jego ukończenie,
- zgodnie z art. 21a ust. 1 i 4 ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, lekarz przeprowadzająca badanie kwalifikacyjne, wpis o jego przeprowadzeniu dokonywała w systemie EDM,
- w kartach uodpornienia, zgodnie z wymogami dokonywano zapisów dotyczących wykonanych szczepień, a w dokumentacji medycznej prowadzonej w systemie elektronicznym<sup>15</sup> ujmowano zlecenie lekarza o dokonywanych szczepieniach do pielęgniarki gabinetu zabiegowego, kartę wizyty, zaświadczenie o wykonywanym szczepieniu oraz potwierdzenie realizacji zlecenia (§ 9 ust. 1 rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r. i § 12 ust. 1 rozporządzenia z 27 września 2023 r.),
- dokumentacja medyczna nie zawierała zapisów wskazujących czy lekarskie badania kwalifikacyjne oraz obowiązkowe szczepienia ochronne u osoby, która nie ukończyła 6 roku życia, przeprowadzano w obecności osoby, która sprawuje

<sup>14</sup> Próba obejmowała dokumentację medyczną 109 dzieci i młodzieży wybranej do badania opisanego w punkcie 1.1. niniejszego wystąpienia.

<sup>15</sup> Od kwietnia 2022 r.

prawną pieczęć nad tą osobą, albo opiekuna ani też pisemnej zgody rodzica na wykonanie badania. Jak wyjaśniła pielęgniarka POZ wszystkie powyższe badania kwalifikacyjne oraz obowiązkowe szczepienia ochronne osób, które nie ukończyły 6 roku życia, przeprowadzono w obecności rodzica lub opiekuna prawnego dziecka.

(akta kontroli str. 71-101,131-137)

1.3. W okresie objętym kontrolą w Przychodni sporządzono 24 kwartalne sprawozdania z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych za lata 2021-2023, tj. 12 sprawozdań wg informacji zawartych w kartach uodpornienia przechowywanych przez składającego sprawozdanie oraz 12 sprawozdań wg ilości wykorzystanych szczepionek<sup>16</sup>.

Poza tym Przychodnia sporządziła trzy roczne sprawozdania MZ-54 ze szczepień ochronnych za każdy badany rok. W załącznikach do rocznych sprawozdań do PSSE podawano dane o liczbie uchylających się osób od szczepień obowiązkowych.

Wszystkie 27 ww. sprawozdań zostało wypełnionych czytelnie, w tym 24 pismem ręcznym, zaś jedno roczne i dwa kwartalne drukiem komputerowym.

Dane do sprawozdań kwartalnych jak i rocznych zliczane były ręcznie z prowadzonej w formie papierowej dokumentacji medycznej (przede wszystkim z kart uodpornienia) oraz z dokumentacji elektronicznej prowadzonej w systemie EDM. W procesie zliczania danych nie korzystano z narzędzi informatycznych (np. MS Excel), nie sporządzano notatek lub innych dokumentów (np. wykazów zbiorczych), ani też nie generowano danych z systemu EDM.

Przeprowadzona w toku kontroli analiza wykazała, że dane w zakresie liczby kart uodpornienia (z uwzględnieniem kart założonych przez POZ, otrzymanych od innych podmiotów, usuniętych z kartoteki z powodu emigracji oraz przekazanych innym podmiotom) wykazanych w sprawozdaniach kwartalnych za IV kwartał (poszczególnych lat objętych kontrolą) były spójne z danymi w tym zakresie, zamieszczonymi w sprawozdaniach rocznych MZ-54 za lata: 2021, 2022 i 2023.

Pracownicy Przychodni przekazali PSSE w Węgorzewie osobiście, w siedzibie tej Stacji: trzy sprawozdania roczne i 16 sprawozdań kwartalnych (opisano w sekcji stwierdzone nieprawidłowości). Osiem sprawozdań kwartalnych (za I, II i III kwartał 2021 r. oraz za I kwartał 2022 r.) przekazano PSSE drogą elektroniczną. Wszystkie 27 sprawozdań sporządzono przed terminami określonymi w § 13 i § 14 rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych. W przypadku dwóch sprawozdań rocznych MZ-54 oraz 14 przekazanych osobiście PSSE sprawozdań kwartalnych (opisano w sekcji stwierdzone nieprawidłowości) Przychodnia nie posiadała dowodów potwierdzających ich dostarczenie do PSSE. Dowody takie posiadano natomiast w odniesieniu do sprawozdań przekazanych pocztą elektroniczną oraz trzy dostarczone osobiście. Poza tym w pięciu sprawozdaniach kwartalnych (za II i IV kwartał 2021 r. i I kwartał 2022 r.) brak było daty jego sporządzenia (opisano w sekcji stwierdzone nieprawidłowości).

W Przychodni odnotowano przypadek uchylania się od szczepień obowiązkowych. Dotyczył on jednego dziecka w szóstym roku życia, którego deklarację do lekarza POZ, pielęgniarki oraz położnej złożono w maju 2023 r. Matka nie podała adresu poprzedniej przychodni celem wybrania karty uodpornienia dziecka. Brak było informacji, czy dziecko było szczepione według kalendarza szczepień. Przychodnia

<sup>16</sup> Stanowiące załącznik nr 4 i 5 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2172, ze zm.).

w sierpniu 2023 r. wezwała rodzica do poddania dziecka szczepieniu, a po dokonaniu badania zakwalifikowała dziecko do zaszczepienia. Dziecko nie zostało jednak zaszczepione z uwagi na złożenie przez matkę pisemnej odmowy. W dniu 24 listopada 2023 r. matka ponownie zgłosiła się do POZ celem wykonania zaległych szczepień. Po zakwalifikowaniu dziecka do szczepienia matka ponownie nie wyraziła zgody, motywując swoją decyzję brakiem diagnostyki alergologicznej oraz żądaniem otrzymania od lekarza zaświadczenia o braku powikłań po zaszczepieniu.

W związku z zaistniałą sytuacją Przychodnia w sprawozdaniach do PSSE w Węgorzewie zarówno za III i IV kwartał 2023 r. oraz w sprawozdaniu rocznym za 2023 r. wykazała dziecko jako uchylające się od obowiązku szczepień. Do każdego ze sprawozdań kwartalnych załączono imienny wykaz, w którym podano dane dziecka: imię i nazwisko, PESEL, datę urodzenia oraz numer telefonu, a także wyszczególniono wszystkie zaległe szczepienia<sup>17</sup> oraz przyczynę uchylania się od obowiązku szczepień ochronnych.<sup>18</sup> POZ przekazywał również do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego informację o rodzicach niezaszczepionego dziecka, aby organ ten mógł podjąć czynności egzekucyjne. Przychodnia powiadomiła również o tym dziecku PSSE w Giżycku, na terenie którego zamieszkiwała jego matka.

(akta kontroli str. 144-191,194-197)

W okresie objętym kontrolą nie wystąpiły przypadki otrzymania przez Przychodnię ze szpitali z oddziałami noworodkowymi kart uodpornienia dzieci, które nie zostały zapisane do tej Przychodni.

(akta kontroli str. 192-193)

**1.4.** W latach 2021-2023 Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Węgorzewie przeprowadził w Spółce pięć kontroli obejmujących swoim zakresem zagadnienia związane z realizacją szczepień (po jednej kontroli w 2021 r. i 2023 r. oraz trzy w 2022 r., w tym jedną kontrolę sprawdzającą)<sup>19</sup>. W wyniku trzech kontroli (po jednej w 2021 r. i 2023 r. oraz jednej w 2022 r.) nie stwierdzono nieprawidłowości. Natomiast, podczas kontroli przeprowadzonej w sierpniu 2022 r. stwierdzono m. in. że w 40 kartach uodpornienia (w roczniku 2021, 2020 oraz 2016) „oznaczono zakreślaczem”<sup>20</sup> 141 niewłaściwych wpisów dotyczących nazwy i numerów serii szczepionek. W ocenie PSSE naruszało to §10 ust. 1 i 2 rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r. Kontrola PSSE stwierdziła ponadto brak procedury wykonywania szczepień.

Wydane w tym zakresie zalecenia, na podstawie wyników kontroli sprawdzającej z 2022 r., zostały uznane przez PSSE w Węgorzewie za wykonane.

(akta kontroli str. 198-220)

Stwierdzone  
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

<sup>17</sup> Stan zaległych szczepień dziecka ujęty w imiennych wykazach załączonych do sprawozdań za III i IV kwartał 2023 r. nie uległ zmianie.

<sup>18</sup> W wykazach jako wyłączną przyczynę (inną) uchylenia się od szczepień wskazano brak diagnostyki alergologicznej oraz żądanie matki dotyczące otrzymania od lekarza zaświadczenia o braku powikłań po zaszczepieniu (nie wskazano, aby przyczyną uchylenia się były kryteria: odrębności kulturowej, religijnej lub etnicznej, wpływu środowisk propagujących medycynę alternatywną, wpływ ruchów antyszczepionkowych, wcześniejszego NOP u osoby zobowiązanej, itp.).

<sup>19</sup> Kontrole te dotyczyły: 17 sierpnia 2021 r., 5 lipca 2022 r. i 18 lipca 2023 r. – przestrzegania przepisów określających wymagania higieniczno-sanitarne, jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których były udzielane świadczenia zdrowotne dotyczące realizacji szczepień ochronnych oraz prowadzenia dokumentacji w tym zakresie; 17 sierpnia 2022 r. – przestrzegania zasad prawidłowości świadczenia usług szczepień w ramach realizowanych świadczeń zdrowotnych przeprowadzonych w 2021 r.; 18 września 2022 r. – kontrola sprawdzająca po kontroli 17 sierpnia 2022 r.;

<sup>20</sup> Termin użyty w protokole kontroli sporządzonym przez pracowników PSSE.

1. W siedmiu spośród 109 (6,4%) zbadanych kart uodpornienia dzieci i młodzieży objętych szczepieniami w latach 2021-2023, w rubryce dotyczącej nazwy i numeru serii wykorzystanej szczepionki zamieszczono naklejki producenta szczepionki, które zawierały dane w tym zakresie.

Taki sposób dokumentowania wykonania szczepień nie spełniał wymogu § 10 ust. 1 w związku z §9 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r., który nakładał obowiązek dokonywania wpisów w karcie uodpornienia czytelnym pismem odręcznym. Zamieszczenie w karcie uodpornienia naklejki z nazwą i numerem serii szczepionki nie spełniało formy wymaganej ww. rozporządzeniem. Nie pozwalało także, poprzez możliwość usunięcia naklejki, na stosowanie przepisów § 10 ust. 2 tego rozporządzenia, określających sposób postępowania z błędnymi wpisami (zakaz usuwania takich wpisów i poprawianie ich poprzez dodanie adnotacji o przyczynie błędu oraz daty i podpisu osoby dokonującej adnotacji).

Prezes wyjaśniła, że niektórzy producenci szczepionek stosowali potrójne naklejki z datą ważności i numerem seryjnym szczepionki, dlatego w niektórych przypadkach wklejano je zamiast wpisów ręcznych.

(akta kontroli str. 22-26,71-101,131-137)

2. W przypadku 16 kwartalnych sprawozdań: (za IV kwartał 2021 r., za II, III i IV kwartał 2022 r. oraz I, II, III i IV kwartał 2023 r.) dostarczono je do PSSE osobiście, co było niezgodne z § 13 i 14 rozporządzenia w sprawie szczepień, które stanowiły m.in., że ww. kwortalne sprawozdania z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych winny być przekazywane przez osoby przeprowadzające obowiązkowe szczepienia ochronne państwowemu powiatowemu inspektorowi sanitarnemu za pomocą środków komunikacji elektronicznej albo listem poleconym.

Poza tym Przychodnia w odniesieniu do 14 z powyższych sprawozdań kwartalnych przekazanych osobiście do PSSE, nie posiadała dowodów potwierdzających ich dostarczenie do PSSE, co uniemożliwiało ustalenie terminu wywiązania się Przychodni z obowiązku przekazania sprawozdania.

Prezes wyjaśniła, że osobiste dostarczanie sprawozdań do PSSE wynikało z miejsca zamieszkania jednej z pielęgniarek, zaś przyczyna braku dowodów na ich dostarczenie, wynikała z faktu niewydawania pokwitowań przez PSSE.

Należy wskazać, że obowiązujące obecnie rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych<sup>21</sup> z dnia 27 września 2023 r. nie zawiera ograniczeń w zakresie sposobu przekazywania sprawozdań kwartalnych do PSSE<sup>22</sup>.

(akta kontroli str. 22-26,144-191)

3. W pięciu sprawozdaniach kwartalnych z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych<sup>23</sup> brak było daty ich sporządzenia, podczas gdy wzory sprawozdań stanowiące załącznik nr 4 i nr 5 do rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r. przewidywały podanie tych danych.

<sup>21</sup> Dz. U. z 2023 r. poz. 2077, ze zm.

<sup>22</sup> Dopuszczono przekazanie sprawozdań w postaci elektronicznej, jak również papierowej m.in. za pokwitowaniem w siedzibie powiatowej stacji sanitarno-epidemiologicznej.

<sup>23</sup> Dotyczyło to sprawozdań: wg informacji zawartych w kartach uodpornienia i wg ilości wykorzystanych szczepionek za II i IV kwartał 2021 r. (cztery sprawozdania) oraz wg informacji zawartych w kartach uodpornienia za I kwartał 2022 r. (jedno sprawozdanie).

Prezes wyjaśniła, że brak daty sporządzenia sprawozdań wynikał z przeoczenia.

(akta kontroli str. 22-26,144-191)

#### OCENA CZĄSTKOWA

W latach 2021-2023 w Przychodni udzielano szczepień ochronnych dzieci i młodzieży zgodnie z obowiązującymi przepisami<sup>24</sup> i przyjętą wewnętrzną procedurą, a w przypadku uchylania się od szczepień obowiązkowych podejmowano prawidłowe działania zmierzające do ich realizacji. W sposób właściwy wywiązano się również z obowiązku przeprowadzenia badań kwalifikacyjnych poprzedzających szczepienia, a osoby wykonujące szczepienia posiadały odpowiednie kwalifikacje. Sposób prowadzenia dokumentacji medycznej szczepień dzieci i młodzieży umożliwiał bieżący monitoring liczby osób zobowiązanych do szczepień.

Przychodnia wywiązywała się z obowiązku sporządzania i przekazywania do PSSE sprawozdań kwartalnych i rocznych dotyczących realizacji szczepień obowiązkowych. Dane w nich zawarte były przy tym spójne i zgodne (w zbadanym zakresie<sup>25</sup>) z prowadzoną dokumentacją.

Kontrola wykazała, jednak, że część sprawozdań kwartalnych z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych była przekazywana do PSSE w sposób niezgodny z wymogami rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r. Sprawozdania nie zawierały przy tym dat ich sporządzenia.

Stwierdzono także przypadki, niezgodnego z wymogami ww. rozporządzenia, zastępowania w kartach uodpornienia wpisów dotyczących nazwy i numeru zastosowanej szczepionki naklejkami producenta.

#### OBSZAR

## **2. Działania oświatowo-zdrowotne jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży**

#### Opis stanu faktycznego

**2.1.** W Przychodni podejmowano działania ukierunkowane na promocję obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży. Przejawami tej działalności były (potwierdzone wynikami oględzin przeprowadzonymi przez kontrolera NIK) ogólnodostępne w Przychodni materiały edukacyjne oraz aktualne informacje dotyczące obowiązku szczepień i korzyści z nich płynących, a także zamieszczone w tych materiałach odesłanie do strony internetowej [www.szczepienia.gis.gov.pl](http://www.szczepienia.gis.gov.pl)

(akta kontroli str. 221-224)

Prezes wyjaśniła, że pracownicy Przychodni podejmowali działania edukacyjne w zakresie korzyści płynących z zaszczepienia dzieci i młodzieży oraz skutków ich niezaszczepienia w formie ustnej rozmowy prowadzonej przez położną podczas wizyt patronażowych, lekarza i pielęgniarkę POZ podczas bilansów, kwalifikacji do szczepień oraz udzielania w trakcie wizyt porad przez lekarza i pielęgniarki. W ramach tej działalności namawiano także rodziców dzieci do zapoznania się z informacjami zawartymi na stronach rządowych oraz z informacjami znajdującymi się w Przychodni m.in. na tablicy informacyjnej poświęconej szczepieniom ochronnym oraz poprzez wręczanie ulotek dotyczących szczepień.

Prezes podała przy tym, że zjawisko odmowy zaszczepienia dziecka zgodnie z kalendarzem szczepień obowiązkowych było bardzo rzadkie (jeden przypadek w 2023 r.).

(akta kontroli str. 225-227)

<sup>24</sup> Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie zakresu zadań lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej i położnej podstawowej opieki zdrowotnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 2335) i ustawą z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2023 r. poz. 1284, ze zm.).

<sup>25</sup> Tj. w zakresie liczby kart uodpornienia oraz osób uchylających się od szczepień obowiązkowych.

Świadczeniami zdrowotnymi, w ramach których realizowano działania profilaktyczno-edukacyjne, były wizyty patronażowe, podczas których przedstawiano m.in. informacje dotyczące szczepień obowiązkowych, szczepień refundowanych i skojarzonych oraz ryzyko związane z brakiem szczepień. Z przedstawionej dokumentacji wynikało, że działania te były dokumentowane poprzez umieszczanie wpisów w kartach „wizyta patronażowa u noworodka i niemowlęcia do 2 miesiąca życia”. Realizacja wizyt patronażowych dzieci do 2 roku życia przedstawiała się następująco:

- w 2021 r. dla 11 dzieci do 2 miesiąca życia przeprowadzono 57 wizyt domowych oraz 75 wizyt w Przychodni (15 dzieci) w wieku od 3 do 18 miesiąca życia,
- w 2022 r. dla 6 dzieci do 2 miesiąca życia przeprowadzono 32 wizyty domowe oraz 30 wizyt w Przychodni (6 dzieci) w wieku od 3 do 18 miesiąca życia,
- w 2023 r. dla 8 dzieci do 2 miesiąca życia przeprowadzono 34 wizyty domowe oraz 40 wizyt w Przychodni (8 dzieci) w wieku od 3 do 18 miesiąca życia.

(akta kontroli str. 229-231)

Skuteczność działań oświatowo – zdrowotnych prowadzonych przez Przychodnię w latach 2021-2023 potwierdziły badania ankietowe rodziców dzieci objętych obowiązkowymi szczepieniami ochronnymi.

Z ankiet wypełnionych w trakcie kontroli NIK przez 10 rodziców dzieci (12,5% dzieci objętych szczepieniami w 2023 r.), wynikało m.in., że wszyscy z nich posiadali wiedzę na temat obowiązkowych szczepień ochronnych. Źródłem tej wiedzy dla pięciu z nich (50%) był lekarz rodzinny, a dla trzech (30%) oprócz lekarza rodzinnego również media, ulotki i plakaty znajdujące się w Przychodni oraz internet. Jedna osoba wiedzę posiadała tylko z internetu, inna zaś z tylko z mediów. Wszyscy ankietowani rodzice zadeklarowali, że nie odmówili zaszczepienia dziecka. Za rozszerzeniem zakresu bezpłatnych obowiązkowych szczepień ochronnych opowiedziało się ośmiu ankietowanych (80%), z których czterech wskazało jakie te rozszerzenia winny być<sup>26</sup>. Podjęcie działań w celu poszerzenia zakresu obowiązkowych szczepień zadeklarowało pięciu ankietowanych (50%), z tego trzech wskazało adresata takich działań, tj. sanepid i rozmowy z rodzicami. Poza tym sześcioro (60%) uznało, że nie podjęło by się inicjatywy w tym kierunku, zaś jedna osoba nie udzieliła odpowiedzi w tym zakresie.

(akta kontroli str. 232-241)

Z wyjaśnień Prezes wynikało, że w Przychodni nie realizowano programów zdrowotnych i programów profilaktyki zdrowotnej obejmujących problematykę obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży<sup>27</sup>.

(akta kontroli str. 225-227)

Stwierdzone  
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

**OCENA CZĄSTKOWA**

W Przychodni prawidłowo prowadzono działania oświatowo-zdrowotne mające na celu promocję obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży. Działania te prowadzono zarówno w sposób indywidualny, m.in. w formie wizyt patronażowych, jak i ogólnodostępny poprzez udostępnianie materiałów informacyjnych o szczepieniach obowiązkowych i korzyściach z nich płynących, co potwierdziły wyniki oględzin przeprowadzonych w toku kontroli NIK.

<sup>26</sup> Wskazali na potrzebę wprowadzenia szczepień przeciwko: ospie wietrznej (2 osoby), odkleszczowe zapalenie opon mózgowych (4 osoby). 6 osób nie wskazało rodzaju szczepień.

<sup>27</sup> Realizowano programy dotyczące szczepień przeciwko Sars-Cov-2 oraz szczepień przeciwko grypie.

## IV. Uwagi i wnioski

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujący wniosek:

Wnioski

– zamieszczanie w sprawozdaniach kwartalnych danych o dacie ich sporządzenia.

W związku zmianą stanu prawnego w zakresie sposobu przekazywania sprawozdań kwartalnych ze szczepień obowiązkowych oraz dokonywania wpisów w kartach uodpornienia i dokumentacji medycznej, Najwyższa Izba Kontroli odstępuje od sformułowania wniosków w tym zakresie.

## V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia  
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Olsztynie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek  
poinformowania  
NIK o sposobie  
wykorzystania uwag  
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Olsztyn, 4 marca 2024 r.

Kontroler  
Andrzej Sibierski  
Główny specjalista kontroli państwowej

.....  
*podpis*

Najwyższa Izba Kontroli  
Dyrektor Delegatury  
w Olsztynie  
z up.  
Piotr Wanic  
Wicedyrektor

.....  
*podpis*